

Vai trò lịch sử của việc thành lập Chi bộ Đảng đầu tiên ở Cần Thơ

Đặc ủy An Nam Cộng sản Đảng Hậu Giang ngày nay là nơi giáo dục truyền thống lịch sử cho thế hệ trẻ.

Ảnh: Lê Phú.

↔ Phòng Lý luận chính trị và Lịch sử Đảng
Ban Tuyên giáo Thành ủy

Đêm ngày 10/11/1929, Chi bộ An Nam Cộng sản Đảng Cờ Đỏ được thành lập góp phần thúc đẩy phong trào cách mạng ở Cần Thơ và các địa phương trong vùng. Trong ảnh: Di tích lịch sử cấp Quốc gia - địa điểm thành lập Chi bộ An Nam Cộng sản Đảng Cờ Đỏ được xây dựng mới và khánh thành năm 2019. Ảnh: Lê Phú.

Năm 1858, thực dân Pháp tiến hành xâm lược và từng bước đặt áp đặt chế độ thống trị tại Việt Nam, biến nước ta trở thành nước thuộc địa, nửa phong kiến. Chúng tiến hành các chương trình khai thác thuộc địa với quy mô lớn, vơ vét tài nguyên, xây dựng đồn điền, bóc lột nhân công, làm cho cuộc sống Nhân dân ta rơi vào cảnh lầm than. Chính điều đó, đã làm cho mâu thuẫn giữa dân tộc Việt Nam với thực dân Pháp và bè lũ tay sai ngày càng gay gắt.

Cuối thế kỷ XIX đầu thế kỷ XX, Nhân dân cả nước, trước hết là nông dân, sôi sục căm phẫn chế độ thống trị của thực dân Pháp và bọn địa chủ gian ác. Họ đi theo ngọn cờ của các sĩ phu yêu nước, vùng lên khởi nghĩa để chống lại sự áp bức, bóc lột của chế độ thực dân, phong kiến nhưng bị đàn áp thẳng tay, chìm trong bể máu. Các phong trào đấu tranh chống thực dân Pháp và bọn tay sai

liên tục nổi lên nhưng lần lượt đều thất bại, tan rã.

Đến những năm 20 của thế kỷ XX, dưới sự tác động và ảnh hưởng của các phong trào đấu tranh cách mạng trong cả nước. Nhiều tổ chức, cơ sở yêu nước ở Cần Thơ nhanh chóng ra đời và phát triển mạnh mẽ để lãnh đạo Nhân dân Cần Thơ đấu tranh chống lại sự đàn áp, bóc lột của chế độ thực dân, phong kiến. Các cuộc đấu tranh bước đầu giành được những thắng lợi cơ bản, đánh dấu sự trưởng thành của các phong trào đấu tranh cách mạng trong tỉnh.

Ngày 07/6/1926, tại Chùa Nam Nhã (Bình Thủy), tổ chức yêu nước đầu tiên được thành lập, lấy tên là “Việt Nam Phục Quốc Đảng” do các anh, em yêu nước ở hai tỉnh Cần Thơ và Long Xuyên tham gia. Tổ chức này chủ trương gấp rút tìm người ra nước ngoài học tập để trở về hoạt động cách mạng.

Tháng 02/1928, thực hiện chủ trương của Kỳ bộ, Tỉnh bộ Việt Nam Cách mạng Thanh niên Cần Thơ được thành lập gồm 04 đồng chí, do đồng chí Trần Ngọc Quế làm Bí thư kiêm phụ trách thanh niên, học sinh, trí thức; đồng chí Ung Văn Khiêm và đồng chí Bùi Văn Sinh phụ trách công nhân; đồng chí Lê Văn Sô phụ trách nông dân (trụ sở bí mật của Tỉnh bộ đặt gần Cầu Tham Tướng và tiệm giày Hồng Đức ở nội ô thị xã Cần Thơ). Đến tháng 5/1929, tổ chức Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên tỉnh Cần Thơ đã phát triển mạnh mẽ ở nhiều vùng trong tỉnh cùng với phong trào đấu tranh đòi quyền tự do, dân chủ, dân sinh chống áp bức bóc lột của thực dân Pháp, bọn địa chủ tay sai; đưa những sách báo tiến bộ, tài liệu cách mạng truyền bá

trong Nhân dân... Nhìn chung, sức ảnh hưởng của Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên ngày càng lan rộng đến các tầng lớp Nhân dân, đặc biệt là thanh niên và giới trí thức, tạo niềm tin và sức sống mới cho những người yêu nước.

Sau Đại hội Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên, đồng chí Châu Văn Liêm⁽¹⁾ về nước và quyết định thành lập An Nam Cộng sản Đảng vào ngày 07/8/1929⁽²⁾. Trước sự phát triển mạnh mẽ, nhanh chóng của các phong trào cách mạng, ở Cần Thơ cần có một chi bộ của Đảng để lãnh đạo, chỉ đạo phong trào cách mạng trong toàn tỉnh. Do đó, vừa mới ra đời, An Nam Cộng sản Đảng đã tiến hành triển khai công tác xây dựng các tổ chức cơ sở Đảng. Đầu tháng 9/1929, đồng chí Châu Văn Liêm về Cần Thơ liên hệ với một số cơ sở An Nam Cộng sản Đảng, chuẩn bị hình thành tổ chức Đặc ủy An Nam Cộng sản Đảng để trực tiếp lãnh đạo, chỉ đạo phong trào cách mạng toàn vùng Hậu Giang. Đồng chí, đảng viên Trần Thị Thơ (còn gọi là Quyền) được giao nhiệm vụ tìm thuê một “căn phố” trong khu vực Chợ Bình Thủy để làm nơi ở và hoạt động của các đồng chí lãnh đạo.

Trung tuần tháng 9/1929, tại căn nhà trệt ở Chợ Bình Thủy (nay là số 34/7 đường Bùi Hữu Nghĩa, phường Bình Thủy, quận Bình Thủy, thành phố Cần Thơ), đã diễn ra sự kiện quan trọng đối với Đảng bộ vùng Hậu Giang. Đó là cuộc Hội nghị thành lập “Đặc ủy An Nam Cộng sản Đảng Hậu Giang” do đồng chí Châu Văn Liêm chủ trì. Ban Chấp hành Đặc ủy đầu tiên gồm các đồng chí: Ung Văn Khiêm, Hà Huy Giáp, Nguyễn Văn Tây (Thanh Sơn), Lê Văn Sô, Nguyễn Văn Trí...,

do đồng chí Ung Văn Khiêm làm Bí thư. Chủ trương của Đặc ủy là khẩn trương chọn các đồng chí vững vàng trong tổ chức Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên để kết nạp vào Đảng và xác lập các chi bộ Đảng Cộng sản ở các xí nghiệp, trường học, đường phố và các xã ở nông thôn. Thực hiện chủ trương trên, các đồng chí được phân công đi các tỉnh để xây dựng cơ sở thành lập các tổ chức Chi bộ Đảng.

Đêm ngày 10/11/1929, tại đồn điền Cờ Đỏ thuộc làng Thới Đông, quận Ô Môn (nay là huyện Cờ Đỏ), Chi bộ An Nam Cộng sản Đảng Cờ Đỏ được thành lập do đồng chí Hà Huy Giáp làm Bí thư. Sự ra đời của Chi bộ không chỉ thúc đẩy phong trào cách mạng ở Cần Thơ mà còn tác động mạnh mẽ đến nhiều địa phương trong vùng như: Đồng Tháp, An Giang... Từ Chi bộ đầu tiên, trong tỉnh có thêm nhiều chi bộ khác được thành lập. Các tổ chức quần chúng của Đảng như Công hội đỏ, Nông hội đỏ, Thanh niên, Phụ nữ phản đế cũng được tổ chức ở nhiều nơi, dưới sự lãnh đạo của các chi bộ đã tập hợp đông đảo Nhân dân, đẩy mạnh phong trào đấu tranh cách mạng. Nhìn chung, các tổ chức Đảng ở cơ sở phát triển khá nhanh (có 4 chi bộ An Nam Cộng sản Đảng trong năm 1929) và lực lượng quần chúng tập hợp dưới sự lãnh đạo của Đảng ngày càng đông.

Lúc bấy giờ, ở nước ta có 03 tổ chức cộng sản hoạt động riêng ở mỗi miền⁽³⁾. Được sự ủy nhiệm của Quốc tế Cộng sản, đồng chí Nguyễn Ái Quốc triệu tập Hội nghị Đại biểu 03 tổ chức cộng sản của ba miền tại bán đảo Cửu Long (Hương Cảng), Trung Quốc từ

ngày 03 đến ngày 07/02/1930. Hội nghị nhất trí hợp nhất 03 tổ chức cộng sản thành một Đảng duy nhất lấy tên là Đảng Cộng sản Việt Nam và thông qua Chánh cương vắn tắt, Sách lược vắn tắt, Điều lệ tóm tắt do đồng chí Nguyễn Ái Quốc - đại biểu Quốc tế cộng sản dự thảo. Đây là một sự kiện trọng đại, đánh dấu bước ngoặt lịch sử của cách mạng Việt Nam.

Sự kiện thành lập Đảng Cộng sản Việt Nam là một dấu mốc lớn, có ý nghĩa quan trọng trong lịch sử cách mạng Việt Nam, chấm dứt thời kỳ khủng hoảng về đường lối cứu nước. Đồng thời, với Cương lĩnh, đường lối cách mạng đúng đắn của Đảng chúng ta giai cấp công nhân Việt Nam đã trưởng thành, đủ sức lãnh đạo cách mạng. Sự ra đời Đảng Cộng sản Việt Nam còn là sản phẩm độc đáo của sự kết hợp chủ nghĩa Mác - Lênin với phong trào công nhân và phong trào yêu nước của Nhân dân Việt Nam, là sự kiện gắn liền với tên tuổi của Chủ tịch Hồ Chí Minh. ■

¹ Đồng chí Châu Văn Liêm lúc bấy giờ với cương vị là đại biểu của Kỳ ủy Nam Kỳ đi dự Đại hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên và là thành viên trong Ban trụ bị thành lập Đảng.

² Cuộc họp thành lập An Nam Cộng sản Đảng được tổ chức tại "Phong cảnh khách lầu", Sài Gòn - Gia Định.

³ Ở Nam kỳ: An Nam Cộng sản Đảng, Trung kỳ: Đông Dương Cộng sản liên đoàn, Bắc kỳ: Đông Dương Cộng sản Đảng.

Tài liệu tham khảo:

- Giáo trình lịch sử Đảng Cộng sản Việt Nam, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội - 2006.

- Thành ủy Cần Thơ, Kỷ yếu Hội thảo Khoa học "Vai trò lịch sử và ảnh hưởng của chi bộ Đảng đầu tiên đối với phong trào cách mạng ở Cần Thơ và trong vùng", xuất bản 2019.

- Ban Chấp hành Đảng bộ thành phố Cần Thơ, Lịch sử Đảng bộ thành phố Cần Thơ, tập 1 (1929 - 1945), xuất bản 2020.